

О. ЛЯТЪРИНСКА
БЕДРИК

#60

HOLY TRINITY UKRAINIAN
ORTHODOX CATHEDRAL
154 EAST 10th AVENUE
VANCOUVER, B.C. V5T 1Z4

P.Х.М

Оксана Лятуринська

БЕДРИК

Вірші для дітей

ДРУКОМ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ “ТРИЗУБ”

Мистецьке оформлення й наклад — авторки.

Тираж — 2000 пр.

ВІД АВТОРКИ

Ця збірка віршів — “Бедрик”, заповідалась вийти давно, ще в 1943 році в Німеччині. Але видання її все відтягалось, аж прийшло до цілковитої заборони видавати будь-що в українській мові, незгідне з вказівками німецької цензури.

У вирі війни і через окупацію східньої Німеччини “Бедрик” загубився. Лише в 1955 р. вдалось потрапити на його слід, знайти його перший недоповнений текст і дещо з рисунків.

“Бедрик” був написаний в Чехословаччині 1942 року, тоді, коли були написані й “Материнки” Роксани Вишневецької. Він мав, як і “Материнки”, передати пахощі, дитячий ясний світ України так, як це досі згадкою береже в своїй душі Вишневецька-Лятуринська.

Якби тепер читачеві, і малому, і дорослому, “Бедрик” наповів щось про цей світ, — авторка вважала б це найкращою нагородою за труд.

Може хтось із дітей не знає, що це бедрик. Інакше цю комашку називають “сонечко” чи “божа корівка”. Він віщує погоду. Для гадання беруть його на долоню, і коли він, знайшовши найвищий пункт, незабаром злетить, — це знак, що буде добра погода.

А півник, навпаки, коли злетить на тин і закукуріче — віщує грозовицю чи дощ.

Це повір'я походить із прадавна. Адже півник був одним зі символів старо-українського поганського бога вогню, грому і блискавки — Перуна. Ще досі кажуть у нас замість підпалити щось — пустити півня.

Одначе це не значить, що призначення півника було віщувати щось лихе. Дощ — хіба перескаджав дітям для ігор, але він конче був потрібен селянинові й всій природі. Таж Перун не був злий бог, лише, коли було “розгнівається”, міг непотямки бити й торощити в грозовицю все, що тільки попаде під руку.

До того півник не тільки віщував дощ: піючи вдосвіта, він вістив ранок — прихід сонця — Дажбога. І хоч би з того одного видно, що півник був символом не лише Перуна, а й Дажбога.

Можна припускати, що гадання бедриком також правдне. Те, що бедрика і досі вважає наш народ святою комашкою, і те, що звать його ще “сонечком” і “божою корівкою” і прикликають ним погоду, вказувало б на посвятність бедрика богу-сонцю. Цього бога, як бога Світла і Добра, дуже шанували на Праукраїні, виводили від нього свій рід і повстання всього живого на світі. Правда, він також міг гніватися, припікаючи в посуху, але все ж був найщедріший і в поряді богів стояв чи не найвище. І недоторканність присвяченого йому бедрика і гадання ним залишилось і до сьогодні.

Треба тут сказати, що наші прапредки ніби й не знали злих богів. Правда, в найдавніших народних переказах зла сила виступає під ім'ям Чорнобога. Це обрин, “чорний, як земля, а довгий, як поле”. Але вставши на ноги і стріливши в сонце — “Білбогові у вікно” (Білбог пізніше в народних уявленнях ототожнюється з Дажбогом), — він бозна де дівається. Залишається на світі, себто на Україні, лише дрібна нечиста сила під збірною назвою “нечисть”. Та вона вже не така страшна “Дажбожичевим онукам”, як то прапредки самі себе називали. Проти неї все дається щось зарадити, так само, як і відвернути гнів богів. І особливо тут напомічний бедрик, без якого соняшної та щасливої України ані не можна собі уявити.

Загалом усі персонажі збірки — бедрик, пастушок,

хмарки, світлячок, обрин та інше, уявне чи дійсне, — створіння України. Вони зв'язані з природою України, з побутом народним, уявою й духом. Авторка намагалась подати їх так, як пам'ятає зі свого дитинства. Одначе при доповнюванні страченого авторці прийшлося при рисунках покористуватись канадійськими зразками, як от коником і цвіркунчиком. І тут можна сумніватись, чи польовий коник, якого зловила Інночка у Вінніпезькому парку, такий самий, як на полях України. Ще більший сумнів бере щодо подібності цвіркунчика, по якого, між іншим, Оля їхала аж кільканадцять миль поза Вінніпег. Особливо сумнів бере щодо його довгого хвостика, з яким жодного цвіркуна не знайти в енциклопедії. Одначе хвостик такий милий і такий догідний до високих скоків, що не нарисувати його ніяк не можна. А тут ще й пам'ять підказує, що цвіркуни на Україні скакали до хати просто через комин. Це не інакше, як за допомогою хвостиків.

Можливо, цвіркуни, які завжди наповідають українцям про рідний дім, про домашнє огнище і повне вдовілля, тепер зовсім вигублені по всій Україні. Адже там уже з довгого часу чи не в кожній хаті — горе, “нечисть” і злидні.

Можливо, нема і світлячків, які колись літали подивитись на цвіт папороті. Хіба ж там не викорінено вцент народні повір'я, щоб люди забули, що вони українці і від кого походять? Таж тепер і поза Україною, всюди, де вільно бути українцями, малохто з українців знає про свій прадавній родовід від божеського праджерела — сонця, а дехто вважає, що й не годиться признаватися до нього. А про це треба було б добре пам'ятати задля збереження в собі чистої душі прапредків, задля власного пошанівку і задля того, щоб чужі люди не приймали за безбатченків-голодранців, які майже нічого не винесли зі своєї багатої прадавньої духової культури. Ба, ще й самі легковажно твердять, начеб вони чистісінько усе (давню культуру й навіть високу етику) запозичили від інших народів.

Можливо, вимер на Україні й бедрик, і нікому провіщувати добру погоду. А над Україною хмари і хмари, і вже такі чорні!

В Канаді, де житній і пшеничний хліб пахне Україною, де інколи і з уст француза чи англійця почуєте українську мову, напевно, можна знайти бедрика. Та й де б то не було — без нього ніяк обійтися українським дітям. Візьміть його на долоню, хай злітає й віщує соняшну погоду й щастя для України!

Оксана Лятуринська.

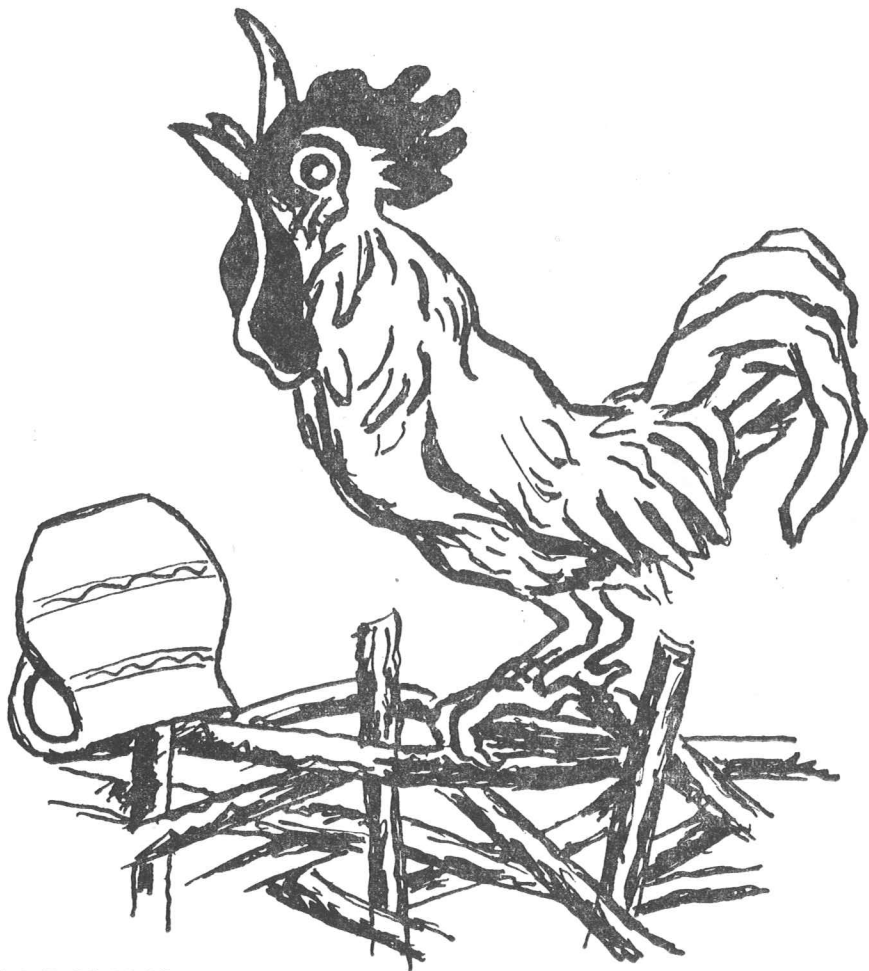

БЕДРИК

“Лети, лети, сонечко,
до святого Божечка,
принеси погодочку
на нашу Земличку!”
Народне.

Виліз бедрик на стеблинку,
показав крапчасту спинку,
розчепірів раптом крильця
і от-от злетить з бадильця.

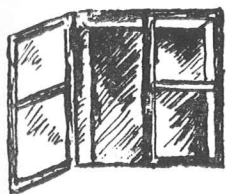
Тут бажання проказало:
— Бедрику, злітай но вдало —
вбік до сонця-світлоноші,
й випав красно день хороший!

ПІВНИК

Скочив півник наш на тин,
кукуріче, мов на кпин,
гострить, гострить остроги.
Видко, буде не до гри!

Не сподієшся, хапцем
ще й відерцем-відерцем
дощик піде от-от-от
і до нитки змочить вльот.

В Р А Н Ц І

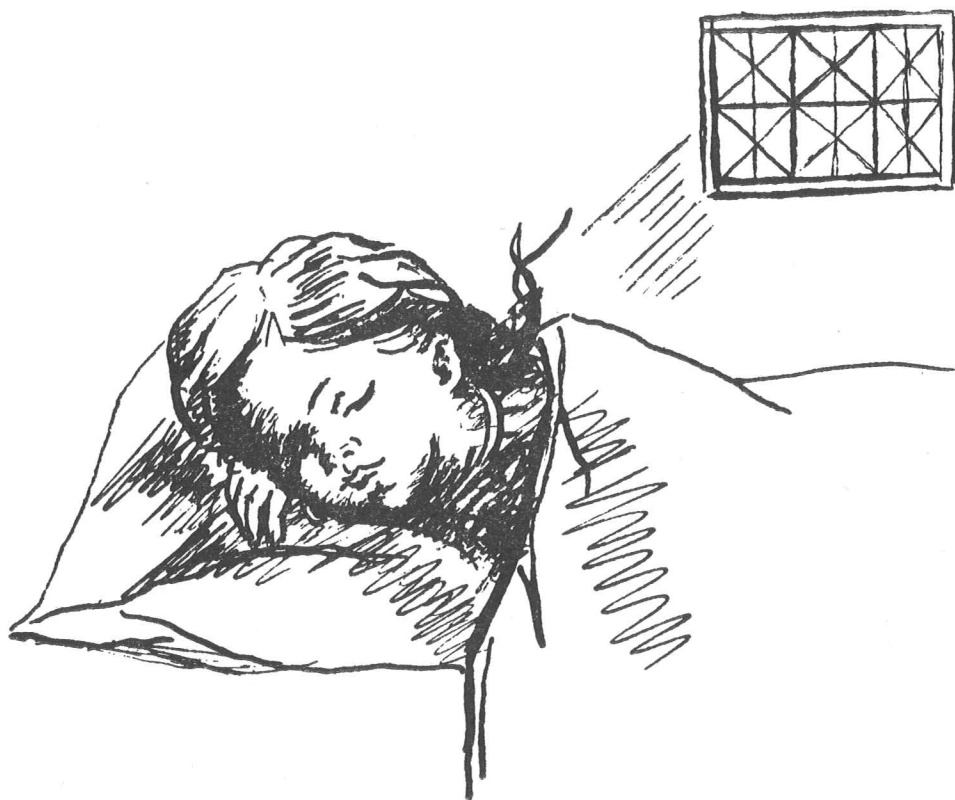
— Хто тут сплюшок, хто тут сплюшка?—
вже бзучить у вікна мушка —
Бжуньки-бжунь, бжуньки-бжунь,
вбік віконницю відсунь!

— Чінь-чірїньки, чінь-чірїньки,
чінь! Кому вставати лїньки? —
пташечка чїрїнька — Чінь!
Ой, теплїнь!

— Гав-гав-гавки, гав-гав-гавки! —
кличе песик — На забавки!
Скаче коник: — Ту-по-ту!
Я вже йду!

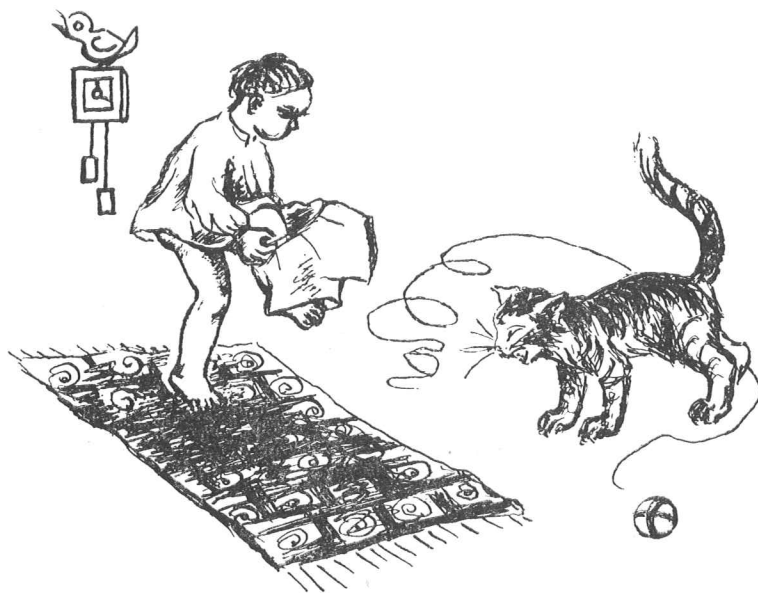

РАНОК

Ранок, ранок! Глянь, Зоряно,
тут уже і гості:
ось промінчик-перекинчик
плигнув на постіль.

Ну ж, бешкетник, ну ж, бешкетник,
а який плигунчик!
Плигнув метко на веретко,
щоб вставав мазунчик.

ПРО ЮРЧИКА

Вийшли вівці з пастишком.
Сонце ген вже над вікном,
грає зайчиком, лоскоче.
Юрчик все вставать не хоче.

На обід ідуть женці.
Юрчик не вдягне штанці.
Вже і та от кітка-беця
з мого хлопчика сміється.

Юрчик скік і так, і сяк! —
Одягти штанці ніяк.
Страх болять уже колінка —
зайва все одна штанинка.

Ну ж, і капосні штанці!
Мабуть, змилились кравці.
Чи ж би Юрчик мав щось проти? —
Хай штанці вдягає котик!

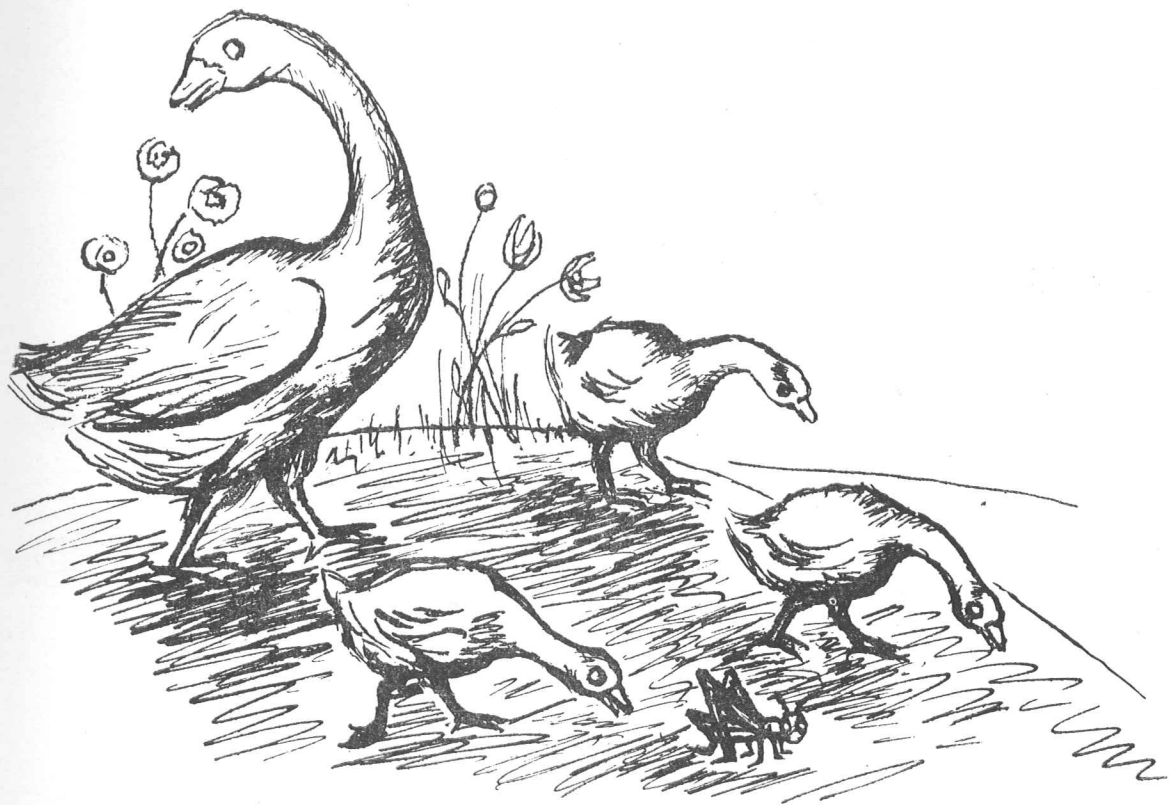

ПАСТУШОК

Де біжить дзвінкий струмок,
 смарагдовий бережок.
 А на тому бережку
 на сопілочку лунку
 виграває пастушок:

— Ті-лі, ті-лі, ті-лі-лі!
 Лі-лі, лі-лі, лі-лі-лі! —
 А баранчики малі
 копитцями туп-туп!
 І травичку скуб та скуб!

Як травичку вже спасуть,
 до струмочка пити йдуть.
 А заграє пастушок,
 заманеться під лісок —
 від струмка бочком і круть!

ГИЛЯ, ГУСИ

— Гиля, гуси, гилячко,
впопас на дозвіллячко!
Попід лісом-лісочком
виріжу я лісочку,
а ге-ге, гегелики,
виріжу чепеликом!

Гиля, гуси, лучкою,
травкою-дівучкою,
квіточкою-краскою!
З лісочкою-ляскою
йду і б'ю бадиллячко.
Гиля, гуси, гилячко!

ЛУНА

Заблукали ми в ліску.
 Стежечку знайти б якусь!
 Тут луна почне збивати,
 все на голос відкликатись.
 Хто відкликнувся? — От вгадай!
 А бодай, бодай, бодай!...

Ми гукнемо знов і знов:
 — Де ти, стежечко, агов?!
 Поведе за ніс чаклунка,
 відгукнеться вприхап, злунка
 і з грабини, і з дібров:
 — Гов, агов, агов, агов!

СТЕЖЕЧКИ

Повилися стежечки,
золоті мережечки,
і біжать кудись.
Перегнались стежечки,
сплутались мережечки
й знову подались.

— А куди ви, стежечки,
біжите, мережечки?
А куди, куди? —
Показали стежечки,
золоті мережечки:
— Ми туди, туди!

ХМАРИНКИ

Як пушинка,
лине білая хмаринка.
А за нею інші линуть,
дивляться на полонину.

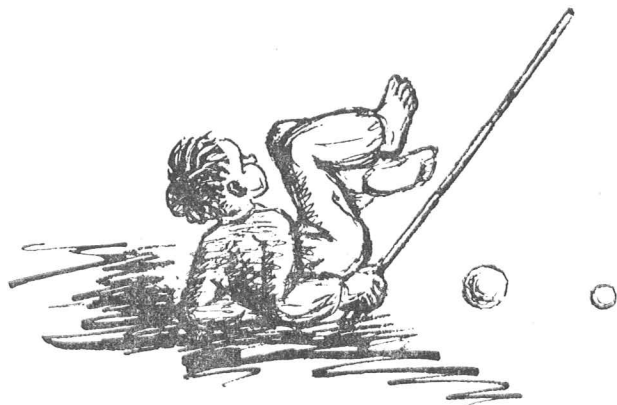
— Так багато
тут дзвіночків і блаваток!
Як же прагне тут травиця!
Тут волімо зупиниться! —

Як пушинки,
линуть, пристають хмаринки.
Ой, напевно, буде дощик,
всю травичку нам сполоще!

ГРА В КУЛЬКИ

Через грядки і лужки,
катулечки-катульки,
то ж нагались ми у свинки!
Ще пограти б у кульки,
катулечки-катульки!
Тут вітрець нагнав хмаринки,
і додому ми квапки,
катулечки-катульки!
Як не здожене нас дощик,
як не піде навхрапки,
як з відерця не захльоще! —
Ми погнались, мов кульки,
катулечки-катульки.

ЗАГАДКА І

Чепуруха запишалась:
— Що вбрання я поскидала,
скільки вже не змарнувала!

Хоч і скину зверхне денно —
більш і більш вбрання у мене.
А яке зелене!

От назаздрилась зозулька!
Якби так зірвала Гулька —
лишиться кошулька.

(Капуста)

ЗАГАДКА II

Нагорі світличка,
ясна й невеличка.
Вікна на осонні,
шпалери червоні.

Хтось побіля з вишки
кидає горішки.
Може це і байка —
нам злетить лушпайка.

(Дупло і вивірка)

ЗАГАДКА Ш

Я кудись усе біжу
через річку, то межу,
з вітром-сонцем я дружу,
за далінню все тужу.

Перейняти хоче гай,
заманити хоче плай. —
Кину стрічку не одну
і до річки враз пірну.

(Лорота)

НЕЗАБУДЬКА

Росте на наших луках
квітенька дрібна.
Дала їй очі сині
ненечка-весна.

От пройде біля неї
з усміхом хтобудь —
услід тихенько квітка
скаже: — Не забудь!

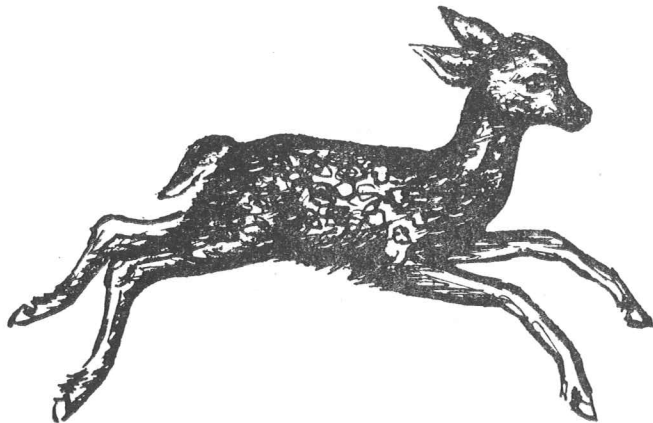
НАША ХАТКА

Наша хатка там, під зрубом,
де рясніють сиройжки,
а вже любо, а вже любо
навесні цвітуть підсніжки.

Заглядає нам до вікон
щебетух-пташок багато
і без ліку, і без ліку
дзвоників, стокроток, браток.

Вже іздалеку зарубом
закликає стовп стрократий:
— А чи любо, а чи любо
милим гостем завітати? —

Не минають нашу хатку,
подивитись всім охота.
І сарнятко за сарнятком
забігає у ворота.

СВІТЛЯЧОК

Раз надвечір без забари
засвітив собі ліхтарик
маленятко-світлячок
і подавсь до галявок
перевірити оте:
а чи папороть цвіте?

Тут погляне: із лісища
виріщає хтось очища,
і горять вони вогнем,
от-от-от з'їдять живцем.
Дременути б! Та от як? —
Спутав крильця переляк.

А до того ще й до пари
тут ураз погас ліхтарик.
То ж — ху-ху, ху-ху, ху-ху! —
світлячок набравсь страху,
що цілком забув про те:
а чи папороть цвіте?

Вийшли зірочки-світлички —
й стало видно між травички.
Геть подався з галявок
маленятко-світлячок.
І дочувся: залюбки
це лякають так пеньки.

ЮРЧИКОВА ВІЙНА

Юрчик конику-буланку
каже: — їдьмо, гей, по бранку,
пак, по славу на війну! —
й показав до ... бур'яну.

На буланка-самохода
Юрчик охляп сів і — хода!
Юрчик тисне остроги:
— Йду війною, вороги!

Коник з Юрчиком до скоку.
Ворог — спереду і збоку,
за загоном, глянь, загін
їжить спис і карабін.

Б'ється Юрчик: мах за махом!
Татарва біжить і з ляхом,
никне турчин ...

Глянь: — ова! —
полягла бур'ян-трава.

КОРАБЛІ

Плі! Плі!
Випливають кораблі.
Враз вітрила напинають,
прапорами мають, мають.

Їдуть, їдуть. Віддалі
видно обриси землі.
Сині хвилі берег миють,
ярко пальми зеленіють.

Плі! Плі!

Припливають кораблі,
глибоко котви закидають,
звідно човники пускають.

— Пливемо ми в океан,
веземо ми злототкан,
крам убезцінь ми спускаєм,
за інжир його міняєм! —

Плі! Плі!

Випливають кораблі,
враз вітрила напинають,
прапорами мають, мають.

їдуть, їдуть — довга путь! —
все інжиру доберуть.
Сонце смалить, аж на вугіль,
і кричать услід папуги...

Плі! Плі!

Припливають кораблі.
— Проплили ми океани,
в нас відважні капітани!

Ласунам везем інжир,
на бортах багато дір.
Нас гойдали сині хвилі,
гнали шторми й крокодили.

ЧОРНИЙ ПІВНИК

В мене з глини чорний півник,
між ляльками сплять царівни,
а з блискучих бляшанок
на весь ліс гучний свисток.
Свисну — вітер стій-як-стій:
— Путь далека, хлопче мій?
— По-дурному не питай!
Через поле, через гай! —
Чортом мчиться вітрів кінь
далі, далі в далечінь.
А царівни по одній
піднімають луки вій,
виходжають на ставок
подивитись на рибок,
на високії дуби
випускати голуби.
На все горло крикне півник —
і поснуть мої царівни.

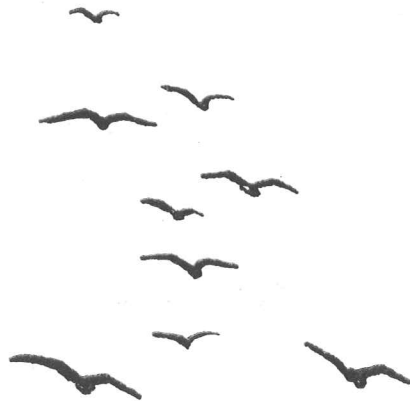

НІЧКА-ЧАРІВНИЦЯ

Ходить нічка-чарівниця,
а за нею чорна киця.
— Чари-мари, чари-мари! —
Очі в киці — мов ліхтарик.

Десь опівночі із двору
нічка йде до чорнобору.
— Чари-мари, чари-мари! —
Там стриже свої отари.

Ой, стриже не надаремно,
щоб від вовни стало темно.
— Чари-мари, чари-мари! —
А над ранок хвіть з кошари!

В ГАЙКУ ЧІРІНЬКА ПТАШКА

В гайку чірінька пташка:
— Є в кожного дімок,
а в мене, бідолашки,
хоч би якийсь куток! —

Так пташка нарікає,
шукає, та дарма! —
Дімка по всьому гаї
ніде, ніде нема.

І тільки вітер пудить
і свище між гілок,
сніжок летить і студить
і крильця, і чубок.

Весна про це почула
і з сонечком прийшла.
І, глянь, кущі в кошулях,
намети під гіллям.

Співає хтось так любо
про сонечко й блакить.
Це пташечка під дубом
весну так веселить.

— Чірінь, чірінь, чіріньки,
о, весно чарівна! —
І пташечці не ліньки
співать отак щодня.

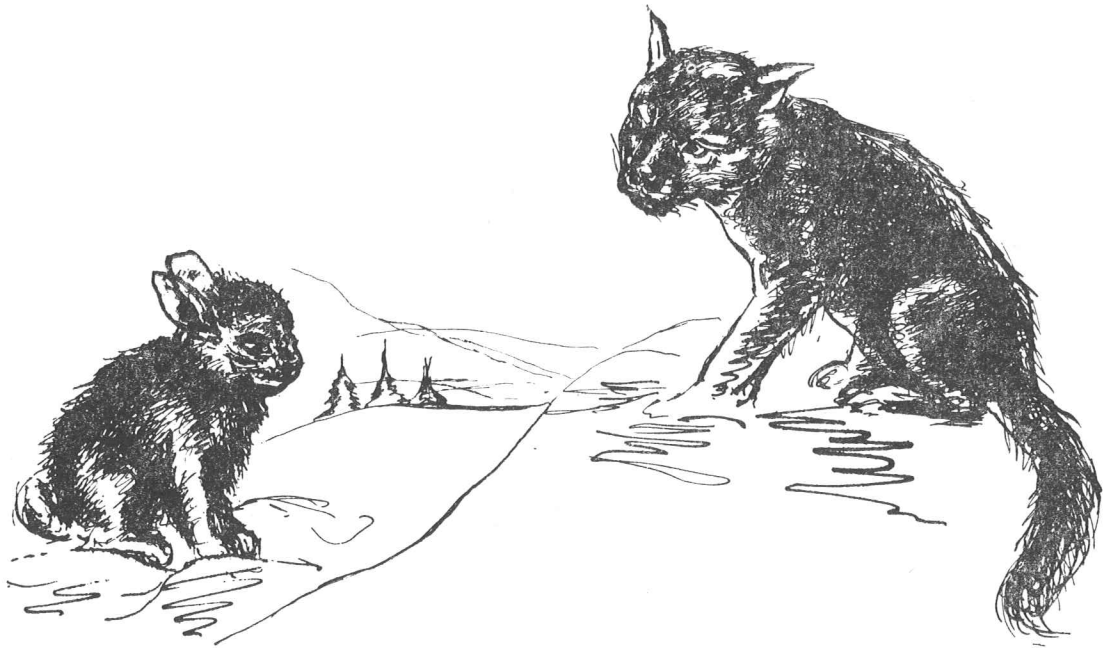
КІТ І ГОРОБЕЦЬ

“Де живеш, чи не отам?” —
 горобця Мурко питав.
 — “Там і сям, от і тям!” —
 так горобчик відказав.

“Де обідатимеш, гей?”
 далі кіт розмову вів.
 — “У курей кінець сіней!” —
 так горобчик відповів.

“Де ти спатимеш, агов?” —
 запитав Мурко ізнов.
 — “Знав я, знав, та заспав!” —
 так горобчик відказав.

А Мурко все: “Нявки, няв!
 Може ти б так пригадав?” —
 Тут горобчик фурр до стріх:
 — “Пошукай собі дурних!”

ВОВЧИК І ЗАЙЧИК

Вовчик: “Зайчику, ти мій сіренький, постій!
Хвостик, я знаю, білесенький твій.
Ще б подивитись, чи білі лапки
і кожушок твій з-під споду який?”

Зайчик: — “Зимно стояти мені на сніжку,
все в рукавички ху-ху та ху-ху!
Бігати звик я: трусь-трусь та трусь-трусь!
А кожушком я своїм не хвалюсь.”

Вовчик: “Зайчику, зайчику, слухай: дарма!
Той не похвалиться, в кого нема.
А похвалиться тобі — чи ж то гріх? —
Твій кожушок таж найкращий з усіх!

Де не дививсь я, то все не такий.
Твій он пухнастий і, мабуть, м'який.
Батько і брат твій такого не мав.
Тут я, їй-бо, ні на мак не збрехав!”

Зайчик: “Чи не шкода, сіроманчику, слів?
Щось я скажу, та не будь це у гнів:
ще у дитинстві, згадалось мені,
мати навчала: “Не вір підхлібні!”

Вчора я добре тріпнув кожушка,
як одчайдушно давав я стрибка.
І передок до нічого, дранкий.
Твій побратимко, ой, дався в знаки!...

Та побратимкові — от доповім —
дяка і дяка моя хоч на тім:
він кожушка вихваляти не дбав, —
зуби свої наперед показав!”

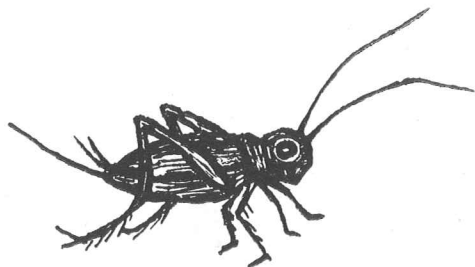
СНІГОВА БАБА

На весняночку нелюбу
баба з снігу кривить губу:
— Йди но геть! Від тебе, ба,
я цілісінька слаба!

Як на сонечко погляну,
наче свічка, тану, тану. —
Тут же й сонечко, наш гість,
припікає, мов на злість.

— Про вєсну кричать сороки.
Що це: соньки чи то вроки? —
Тягне бабу все набік
у розбурханий потік.

Впала баба і не зчулась.
Біля ластівка метнулась:
— Хто сказав, що тут зима?
Скрізь дивилась я: нема!

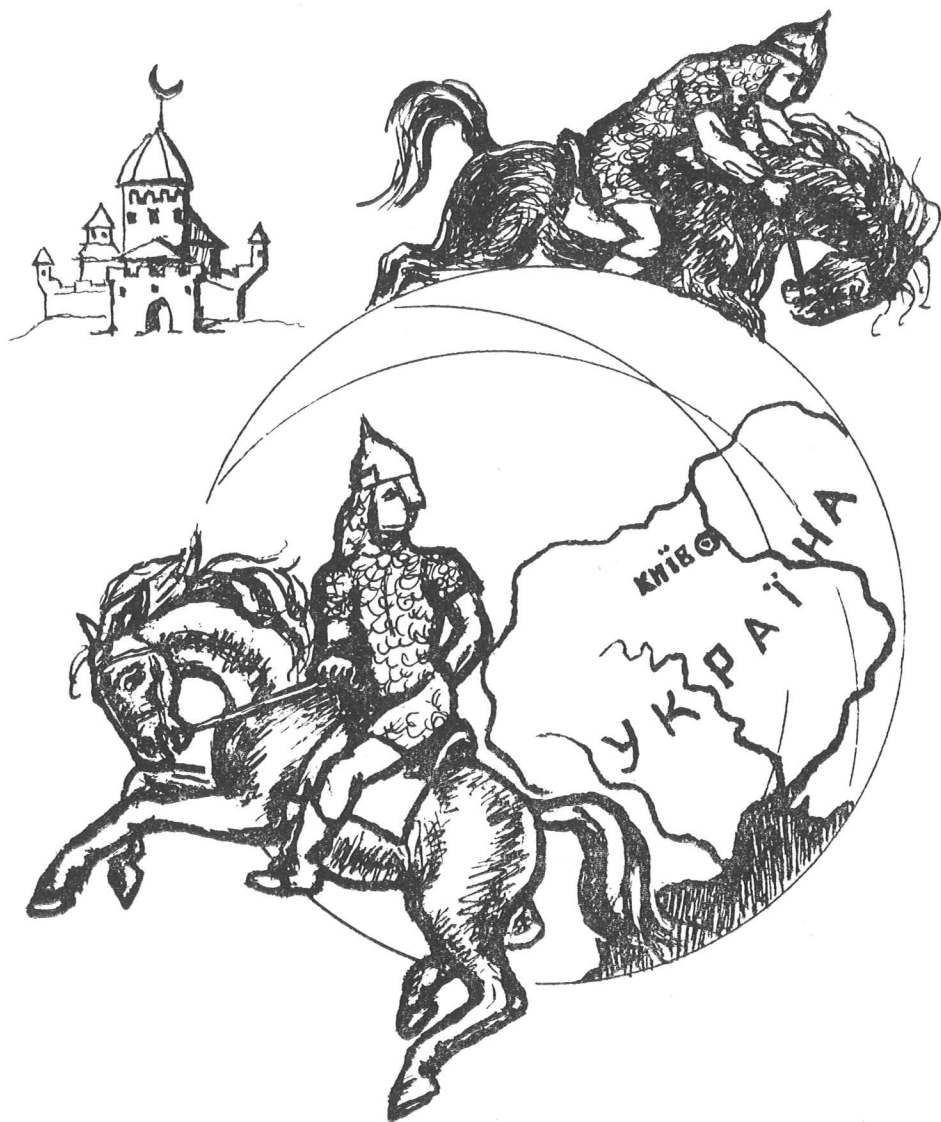
БАЙ-ДІДУНЬО — ВЕЧІР

Бай-дідуньо — вечір
вийшов із-за гір.
А цвіркун з-під печі
в свищик: — Цвірки, цвір!

Йдїть но подивїться
в тихий наш куток!
Лиш муркоче киця
біля діточок.

Тиха наша хатка,
ще тихіший двір.
Сплять давно малятка.
Цвірки, цвірки, цвір!

СОНЦЕ, МІСЯЦЬ І ЗІРКА

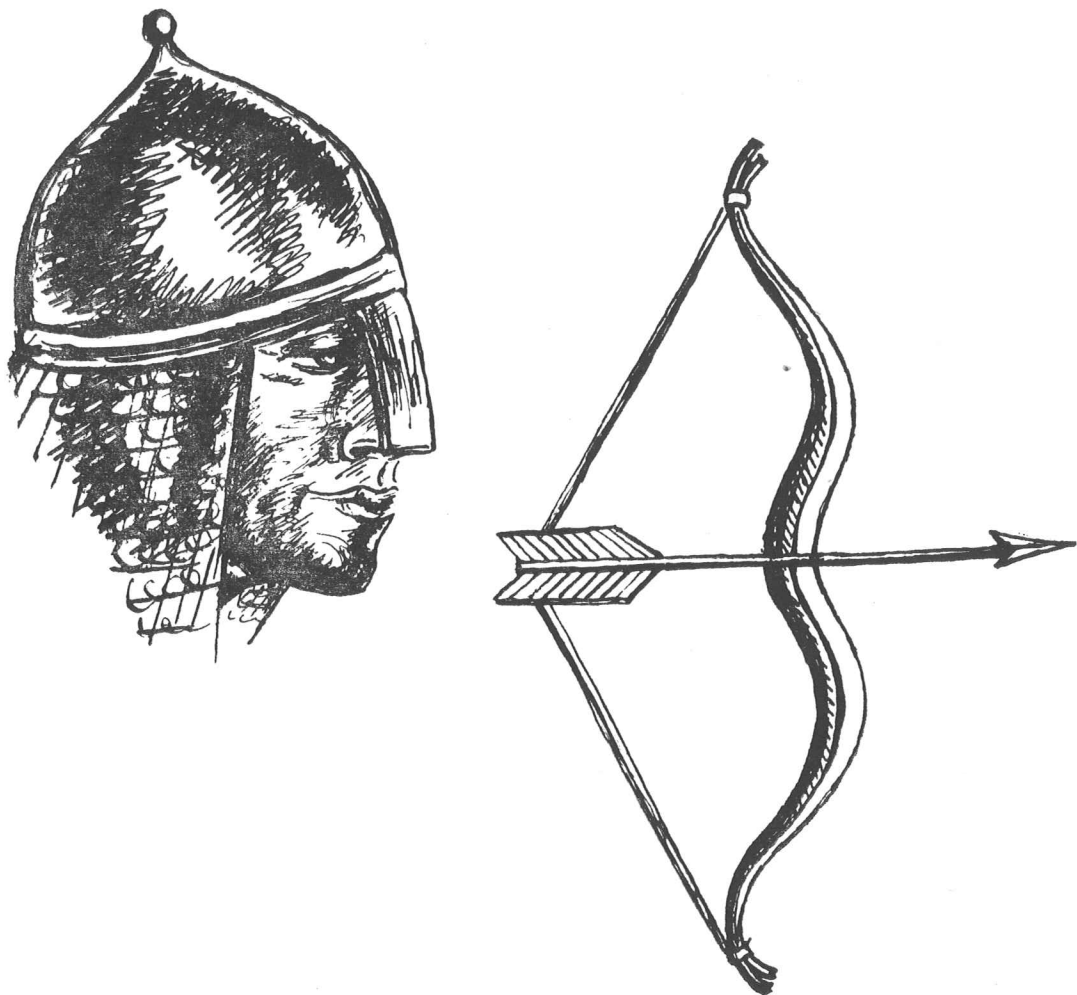
Йти до терему поспати
хоче Сонечко-царенко.
— Де баряться любий братік,
ясен Місяць-Місяченько?

Чом і досі не виходить
злотокося сестричка,
не виводить хороводів
красна Зіронька-Зірничка? —

А тимчасом із хоромів
ясен Місяць вийшов долом.
Він у срібному шоломі,
ясно світить наоколо.

Зірка дивиться в дзеркальця
ниже перлове жолуддя
й вийде в сяйних побрязкальцях
мерехтіти з неба людям.

ЧОРНОБОГ

Вийшов полем обрин,
злий такий, недобрий,
натягати лука,
хоч і сам безрука.

Вилетіла стрілка,
не одна, а кілька,
влучила у сонце,
Білбогу в віконце.

Вечір впав надворі.
За ліси, за гори
сонечко запало,
променем заграло,

все ж гукнуло з бані
людям надобраніч
і що вийде знову
завтра над діброву.

(За народними переказами)

З М І С Т :

	Стор.
Від авторки	5
Бедрик	9
Півник	10
Вранці	11
Ранок	12
Про Юрчика	13
Пастушок	14
Гиля, гуси	15
Луна	16
Стежечки	17
Хмаринки	18
Гра в кульки	19
Загадка I	20
Загадка II	21
Загадка III	22
Незабудька	23
Наша хатка	24
Світлячок	25
Юрчикова війна	27
Кораблі	28
Чорний півник	31
Нічка-чарівниця	32
В гайку чірінька пташка	34
Кіт і горобець	36
Вовчик і зайчик	37
Снігова баба	39
Бай-дідуньо — вечір	40
Сонце, Місяць і Зірка	41
Чорнобог	43

ПОЯСНЕННЯ ДЕЯКИХ МАЛОВЖИВАНИХ СЛІВ

Інжир — фіги.

Обрин — велетень.

Терем — тут — палати.

Чаклунка — та, що вміє чаклувати, зачаровувати, інакше
— відьма.

Чепелик — ніжик.